

Erneuerbare Energien

**«ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРУДНОЩІ В НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ
ФАХОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХНЬОГО ПОДОЛАННЯ (НА
МАТЕРІЯЛІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ ГАЛУЗІ «ПОНОВНІ
ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ»)»**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДОВОГО ТЕРМІНОЗНАВСТВА.....	5
1.1. Термінологічні дослідження в річищі перекладознавства	5
1.2. Перешкоди на шляху до забезпечення адекватного перекладу	7
1.2.1. Загальна проблематика.....	7
1.2.2. Специфічна проблематика	10
РОЗДІЛ II ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВІДТВОРЮВАННЯ ТЕРМІНІВ ГАЛУЗІ «ПОНОВНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ... 	13
2.1. Мовна норма та труднощі перекладу.....	13
2.2. Запозичення та креативна функція перекладача	16
2.3. Забезпечення та збереження еквівалентності відповідників.....	20
ВИСНОВКИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	26
АНОТАЦІЯ.....	30

ВСТУП

Значний науково-технічний поступ зумовив потребу фахівців у впорядкованій термінології, що відповідає високим стандартам літературної мови. Також через неперпинний процес глобалізації обмін інформацією на міжнародному рівні набуває щораз більшої ваги. Саме тому виникають нові перекладознавчі напрями досліджень, серед яких відносно молода наука, що перебуває на стику перекладознавства та термінознавства – перекладове термінознавство. Основним його завданням є забезпечення продуктивної комунікації між фахівцями на міжнародному рівні та заповнення прогалин у терміносистемах певної мови. В Україні цю науку досі не затверджено на офіційному рівні. Потреба в цьому є нагальною: технічний розвиток неперпинний і стає щораз інтенсивнішим.

Усі сфери наукової та технічної діяльності нерозривно пов'язані з термінологією. Не винятком є галузь *поновні джерела енергії*, яка впродовж наступних десятиліть щодень набуватиме все більшої ваги. Саме тому перед українськими перекладачами постає невимовно важливе завдання: відтворити позначення галузевих понять за допомогою ресурсів рідної мови, посприяти унормуванню терміносистеми галузі *поновні джерела енергії*, а, отже, забезпечити ефективну комунікацію між фахівцями, що засвідчить здатність української мови обслуговувати високотехнологічні виробничі процеси. Цим і зумовлена **актуальність** обраної теми розвідки.

Об'єктом дослідження є терміносистема галузі *поновні джерела енергії*.

Предметом дослідження є лексико-семантичні та структурно-граматичні особливості перекладання німецькомовних термінів галузі *поновні джерела енергії* українською мовою в аспекті їхнього унормування та стандартування.

Метою дослідження є унормування та стандартування термінів галузі *поновні джерела енергії* в контексті перекладового термінознавства.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**:

1. Проаналізувати сучасний стан термінологічних досліджень у річищі перекладознавства;

2. Визначити загальні перешкоди, що виникають під час перекладання на мікрорівні науково-технічних текстів;

3. Описати специфічну проблематику перекладання термінів в галузі *поновні джерела енергії*;

4. Описати проблемні аспекти відтворювання термінів галузі *поновні джерела енергії* з погляду мовної норми;

5. Проаналізувати вагомість креативної функції перекладача та окреслити стратегії відтворювання термінів за допомогою внутрішніх ресурсів рідної мови;

6. Опираючись на ілюстративний матеріал, окреслити стратегії для забезпечення адекватності перекладу термінів галузі *поновні джерела енергії*.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань у розвідці використовуються: етимологічна, описово-аналітична, порівняльно-зіставна метода; метода лінгвістичного спостереження та узагальнення; комплексна перекладознавча, контрастивна та контекстуальна аналіза.

Теоретичне значення розвідки полягає в тому, що в ній описано ґрунтовні засади перекладового термінознавства та змальовано труднощі, що виникають під час перекладання текстів галузі *поновні джерела енергії*.

Практичне значення розвідки полягає в можливості застосувати її результати під час перекладання текстів галузі *поновні джерела енергії*.

Ілюстративний матеріал: підручник *«Agrarwirtschaft – Grundstufe Landwirt. Lehr- und Arbeitsbuch für berufsbildende Schulen in 2 Bänden»* та його авторизований переклад *«Аграрна економіка. – Фермер: базовий рівень. – Т.1. – Підручник і робоча книга для професійно-освітніх закладів у двох томах»*.

Теоретичною базою цієї роботи є низка лексикографічних джерел, серед яких двомовні словники (німецько-українські, англо-українські, російсько-українські), тлумачні та етимологічні словники; за основні джерела правила теоретико-критичні праці українських та німецьких перекладознавців та мовознавців.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДОВОГО ТЕРМІНОЗНАВСТВА

1.1. Термінологічні дослідження в річищі перекладознавства

Процес глобалізації та технічний поступ мають безпосередній зв'язок із фаховими мовами, що забезпечують фахову комунікацію на державному й міжнародному рівнях та сприяють поширенню інформації про здобутки в різних царинах науки. Терміни своєю чергою складають ядро галузевого тексту та є основними носіями інформації в ньому. Саме тому в ХХ столітті виникла потреба в їхньому вноормуванні та стандартуванні, що спричинило виникнення нової галузі лінгвістики – термінознавства. Ґрунтовні принципи сучасного теоретичного термінознавства заклали члени Віденського гуртка. Значних успіхів у цій царині досяг один із членів гуртка та його засновник О. Вюстер, якого також називають батьком термінознавства [46, с. 29]: завдяки його новаторським працям цей напрям досліджень у 70-тих роках минулого століття було виокремлено в окрему науку, а також закладено основу сучасного прикладного термінознавства [22, с. 164].

Варто зауважити, що через процеси глобалізації термінологічна робота все частіше провадиться в багатомовних колах. Для оптимізації міжнародної комунікації було розроблено низку засобів, серед яких технологічні бази даних або (цифрові) словники як продукти роботи з документацією [45]. У цьому контексті варто згадати відносно молодий напрям досліджень термінознавства – перекладове термінознавство, головним завданням якого є забезпечення ефективної міжнародної фахової комунікації [41, с. 77]. Навіть попри те, що багато розвідок провадилися саме в цій галузі, науковці впродовж довгого часу не виокремлювали її як окрему науку чи дисципліну. У нашій державі цей напрям наукових пошуків і досі не закріплено на офіційному рівні [12, с. 40]. До невеликого кола українських науковців, які провадили розвідки в цій галузі, належать М. Дорофєєва [11], М. Сайко [33], В. Іващенко [12] та Н. Яценко [39].

Історія становлення цієї молодого та ще не поширеної в нашій країні дисципліни є досить тривалою. Уже 1959 та 1963 року Ойген Вюстер у своїх

доповідях згадує про зв'язок між термінологією та перекладом [41, с. 75-76]. 1981 року австрійська мовознавиця Гільдегунд Бюлер, читаючи лекцію на світовому конгресі AILA в Лунді, запропонувала об'єднати дві дисципліни: загальну теорію термінології та перекладознавство. Її задум було втілено 2003 року у Віденському університеті, коли одна з його кафедр запровадила нову посаду професора перекладового термінознавства та технології письмового перекладу (нім. «*Translatorische Terminologiewissenschaft und Übersetzungstechnologie*») [там само, с. 72]. Сьогодні в небагатьох університетах світу є така дисципліна як *перекладове термінознавство* навіть попри те, що вивчення термінознавства для перекладачів є міжнародним стандартом [там само, с. 76].

В. Іващенко та Н. Яценко вважають, що напрям *перекладове термінознавство* «сформований на основі положень теорії, аналізу й методики навчання перекладу, адаптованих до 1) вивчення особливостей і закономірностей перекладу наукової термінології й спеціальної лексики з однієї мови на іншу у фахових текстах..., 2) з'ясування механізмів і способів віднаходження міжмовних відповідників та досягнення еквівалентності фахових текстів..., 3) виконання лінгводидактичних завдань перекладу в ситуаціях фахової підготовки спеціалістів» [12, с. 40]. Є також думка, що ціллю перекладового термінознавства є віднайдення рівнозначних термінів у різних мовах та їхня фіксація в базах даних термінології, глосаріях чи спеціалізованих словниках [46, с. 26]. М. Сайко додає, що перекладове термінознавство є винятково прикладним напрямом досліджень; серед усіх інших, одне із його завдань полягає в тому, аби «заповнити прогалини в будь-якій термінологічній системі» [33, с. 234].

Отже, науково-технічний поступ зумовив потребу в обміні інформацією та фаховій комунікації, що не було б можливим без упорядкованої термінології. Саме тому в ХХ столітті на точці перетину багатьох інших наук виник один із найактуальніших напрямів сучасних лінгвістичних досліджень – термінознавство, яке в 70-тих роках сформувалося в окрему науку. Сьогодні в

межах термінознавства з'явилася низка незалежних галузей, однією з яких є перекладове термінознавство, яке передбачає порівнювання різномовних терміносистем та віднайдення лексичних еквівалентів у них.

1.2. Перешкоди на шляху до забезпечення адекватного перекладу

1.2.1. Загальна проблематика

Перекладання науково-технічного тексту є складним видом діяльності, що передбачає вирішення багатьох завдань, а праця над перекладом цього жанру вимагає не менше зусиль, ніж робота над літературним перекладом. Т. Кияк наголошує, що *«поверхнева уява про те, що у процесі науково-технічного перекладу досить лише субституції професійної термінології із застосуванням граматичного мінімуму, цілком хибна»* [17, с. 70]. На шляху до забезпечення адекватного перекладу існує низка перешкод, методи для подолання яких можливо лише частково комп'ютеризувати, але не узагальнити [48, с. 89]. Т. Кияк, наприклад, виділяє такі труднощі: фонетичні, лексичні, морфологічні, синтаксичні (мікрорівень); індивідуально-стильові та функціонально-стильові (макрорівень) [17]. У цій роботі фокусом нашої уваги є перший тип труднощів, зокрема ті, що виникають на мікрорівні перекладного тексту. Саме тому, відштовхуючись від поданої вище класифікації, ми аналізуватимемо саме їх.

Найбільші труднощі під час перекладання науково-технічних текстів виникають саме на лексичному рівні, адже лексика є найдинамічнішим складником мови науки та техніки. Передусім варто зазначити, що 75 % словникового складу науково-технічної літератури посідають, як правило, загальнонавчальні та загальнонаукові слова й лише 25 % – вузькогалузеві терміни [4, с. 108]. Труднощі під час роботи з останніми полягають у тому, що кількість фахових німецько-українських словників доволі мала, а, отже, нечасто можна знайти загальнонавчального відповідника. Також термінам притаманна багатозначність; вибрати серед запропонованих потрібного, із характерним для певної галузі змістовим відтінком – складне завдання. У цьому випадку значну роль відіграє, отже, правильне розуміння контексту та знання про певні явища

дійсності і їхні назви [14, с. 16; 18]. Не менш складним процесом є перекладання загальнонаукових та загальнонавчаних слів. Їм теж притаманні багатозначність та варіативність словникових відповідників (постійний та контекстуальний перекладний еквівалент). Для того, аби відтворити загальнонавчані лексеми, перекладачеві часто доводиться вдаватися до різних лексичних трансформацій: додавання, вилучання, заміни та контекстуальної заміни [4, с. 110–113]. Правильне застосування того чи іншого способу відтворювання лексики та визначення межі припустимості лексичних трансформацій також належать до труднощів, що виникають під час перекладання науково-технічних текстів [14, с. 273]. Не менш проблемним є перекладання термінів-неологізмів. Науково-технічна мова є динамічною й постійно поповнюється новою лексикою, процес відтворювання якої іншою мовою та адаптування до її норм є складним. Потрібно постійно брати до уваги *«пряме та термінологічне значення»* слова або словосполучення [4, с. 107; 24, с. 302; 14, с. 273]. Також варто згадати про абривіатури та скорочення, які в деяких видах текстів посідають 15 % їхнього словникового складу. Великі труднощі виникають тоді, коли вони є оказіональними, тобто авторськими, та використовуються лише в одному тексті [18, с. 2]. Каменем спотикання для перекладача є також інтернаціоналізми, псевдоінтернаціоналізми та лексичні, зокрема термінологічні паралелі (посідають приблизно 50 % усіх слів науково-технічного тексту) [4, с. 113; 14, с. 273]. Безперечно, що є форми слів, які мають абсолютно тотожні значення в різних мовах, а проте, на *«практиці такі ідеальні форми інтернаціоналізмів зустрічаються вкрай рідко»* [17, с. 66]. Ці паралелі та фальшиві друзі перекладача можуть призвести до викривлення змісту перекладу. Терміни-омоніми, етноспецифічна лексика та етнонаціональна варіативність термінів також спричиняють труднощі на лексичному рівні, що виникають під час перекладання науково-технічних текстів [14, с. 273].

В. Карабан зазначає, що *«розділ складних випадків перекладу на граматичні та лексичні явища досить умовний, бо в кожній мові граматичне*

тісно пов'язане з лексичним» [14, с. 15]. Морфологічні труднощі полягають, отже, передусім у відтворенні певної граматично категорії відповідно до її лексичного наповнення. Основними граматичними відмінностями на морфологічному рівні між німецькою та українською мовами, які спричиняють виникнення труднощів під час перекладання є: наявність категорії означеності / неозначеності; різний обсяг змісту подібних конструкцій (напр., родовий відмінок у німецькій мові); різні форми однини та множини; різна частота вживання пасивного та активного стану, дійсного та умовного способів, інфінітивних конструкцій; використання лексичних засобів для вираження граматичних категорій в українській мові; різна сполучуваність слів [17]; граматична багатозначність (*наприклад, дієслова haben, sein*) [24, с. 301]. Для того, щоб адекватно відтворити зміст, треба брати до уваги ці системні обмеження двох мов та вдаватися до різних морфологічних трансформацій.

Найбільші труднощі на граматичному рівні, що виникають під час перекладання науково-технічних текстів, пов'язані з розумінням морфологічного складу речень та їхньої синтаксичної структури [14, с. 16]. Ці два аспекти є взаємодоповнювальними, адже *«флексійні морфемі забезпечують об'єднання слів у словосполученнях та реченнях, дозволяючи творити їх смисл (зміст висловлювання)»* [17, с. 293]. Німецькій науково-технічній літературі притаманні наявність: розгорнутих речень з інфінітивними групами, поширеними означеннями; складних речень із низкою підрядних речень; великої кількості пасивних конструкцій. Ризик втратити зв'язок між компонентами речення, а, отже, зміст сказаного, є занадто великим [24, с. 301]. Також в українській мові домінують активні конструкції, саме тому перекладач повинен вдаватися до різних трансформацій. Крім того, двом мовам притаманні особливості сполучуваності й функціонування слів у колокаціях та реченнях (узгодження, керування, прилягання). У цьому випадку вимогою до перекладача є знання цих відмінностей. В. Карабан наголошує на важливості уникати *«граматичного буквалізму»*, адже наслідком такого перекладання є неадекватність перекладу, порушення граматичних норм цільової мови та

жанрово-стилістичних норм науково-технічної літератури. Він виділяє такі основні граматичні трансформації: пермутація (перестановка), субституція (заміна), додавання, вилучання та комплексна трансформація [14, с. 17–20].

Отже, з огляду на сказане вище, можна дійти висновку, що під час роботи над перекладом на мікрорівні тексту виникають лексичні, морфологічні та синтаксичні труднощі. Для того, аби їх подолати та досягти адекватності цільового тексту, перекладач повинен вдаватися до різних трансформацій, та, водночас, уміти обрати найдоречнішу і знати про межі її застосування.

1.2.2. Специфічна проблематика

До специфічної проблематики належать передусім ті перешкоди, що пов'язані з досліджуваною галуззю та її терміносистемою, зокрема з *альтернативними* джерелами енергії. Невипадково для означення виду джерел енергії вживаємо тут прикметника латинського походження *альтернативний*, адже відповідна українська терміносистема є досі неусталеною. Їй притаманна наявність низки термінологічних дублетів, які однак, на нашу думку, не завжди є виправданими. До дублетів можна зарахувати, наприклад, такі: *відновлювані джерела енергії, відновлювальні джерела енергії, відновлюючі джерела енергії, відновні джерела енергії, поновні джерела енергії, поновлюючі джерела енергії, поновлювальні джерела енергії, поновлювані джерела енергії, оновлювані джерела енергії, оновлюючі джерела енергії, оновлювальні джерела енергії* тощо. Проаналізувавши та зіставивши значення одинадцяти наведених вище варіантів, ми спробуємо віднайти щонайточнішого, на нашу думку, відповідника англійській словосполучі *renewable energy sources*.

Передусім варто зазначити, що до англійського прикметника *re-new-able* є одинадцять відповідників із суфіксами *-юва-н-ий/ -ува-н-ий; -альн-ий; -уч-ий / -юч-ий; -н*. Кожен із них надає слову певне значення. Так, наприклад, активні дієприкметники на *-уч-ий, -юч-ий* абсолютно не відповідають нормам української мови [36, с. 87–9; 37, с. 368]. Часто їхніми аналогами є прикметники на *-альн-ий*, які «наближаються до активних дієприкметників,

але...окреслюють не протікання дії в часі, а дію як стан або властивість» [37, с. 274]. Наприклад, *фільтрувальний* = той, що фільтрує; *знеболювальний* = той, що знеболює (тобто не той, що знеболює впродовж певного часу, а той, що знеболює постійно). Дієприкметники із суфіксами *-юва-н-ий*, *-ува-н-ий* вказують на перебування певного об'єкта в пасивній дії. Наприклад, *досліджуваний* = той, що його досліджують, *здійснюваний* = той, що його здійснюють, *відновлюваний* = той, що його відновлюють. Суфікс *-н* у прикметнику вказує на здатність бути підданим певній дії [6, с. 4]. Наприклад, *стисний* = той, що його можна стиснути; *прочитний* = той, що його можна прочитати. І. Ментинська стверджує, що «здебільшого ці терміни-ад'єктиви виникають унаслідок пошуку відповідників до англійських прикметників на *-able* та російських пасивних дієприкметників на *-мый*» [21]. Коли ж йдеться про англійського суфікса *-able*, то прикметники з ним мають пасивне значення (той, що його можна) [14, с. 165]. Його німецьким відповідником є суфікс *-bar*. Звідси випливає, що *-able* = *-bar* = *-н*.

Коло пошуків, отже, зводиться до двох прикметників із різними префіксами: *відновний* та *поновний*, що походять від дієслів *відновлювати* та *поновлювати* відповідно. Згідно зі словником СУМ ці дві лексеми мають такі основні значення: І. відновити: надавати попереднього вигляду чому-небудь пошкодженому, зіпсованому, зруйнованому; приводити до попереднього стану (наприклад, *відновити села, міста, мову, партію*); ІІ. поновити: доповнюючи, відтворювати потрібну кількість чогось (наприклад, *запас харчів, сили, енергію*) [34]. Варто також зазначити, що префікс *по-* надає дієслову відтінок повторюваності дії [9, с. 178], що вказує на його відповідність англійському префіксу *re-*. Але немає потреби заглиблюватися в морфологічну будову цих двох слів, аби побачити різницю між ними. Цю думку також підтверджує розвідка А. Подкура, який зіставив згадані вище дублети з російськими відповідниками та встановив різницю між віддієслівними прикметниками з різними суфіксами [26]. Отже, ми вважаємо, що відповідником до англійської терміносполуки *renewable energy sources* є словосполука *поновні джерела*

енергії. Насамкінець варто зазначити, що терміна *renewable energy* все частіше піддають критиці: він суперечить закону збереження енергії, а, отож, ґрунтовним засадам фізики [49]. Є проте й думка, що не варто розглядати це поняття з погляду фізики. Попри все термін є доволі багатозначним: часто *поновною енергією* називають також ту енергію, що її видобувають із *поновних джерел енергії* (наприклад, електроенергія видобута із сонячної енергії [43, с. 4]; тоді: сонячна енергія – джерело поновної енергії; традиційно: Сонце – джерело поновної енергії, сонячна енергія – поновна енергія та поновне джерело енергії). Перекладаючи тексти, що містять згадані щойно словосполуки, варто зважати на контекст, аби забезпечити адекватний переклад та уникнути непорозумінь.

Здійснена вище розвідка відображає найпроблемніший аспект досліджуваної галузі (коли йдеться про її зв'язок із перекладацькою діяльністю): сьогодні немає жодного німецько-українського словника, який великою мірою охоплює її терміносистему. Здебільшого перекладачеві доводиться використовувати англійські, російські та словники інших держав, зіставляти відповідники різних мов та намагатися відтворити їх рідною. Для того, аби відтворити термін-неологізм, треба докласти ще більше зусиль: зрозуміти зміст поняття та за допомогою внутрішніх ресурсів мови створити найбільш доречного еквівалента. Часто брак зафіксованих термінів призводить до неадекватності перекладу. У цьому дослідженні ми послуговуватимемося низкою словників: [6; 7; 8; 13; 15; 19; 23; 28; 29; 32; 38]. Варто вказати на позитивний аспект: є багато державних стандартів України та перекладів ICS (Міжнародного класифікатора стандартів), що стосуються до галузі «Енергетика» [16].

Отже, на шляху до забезпечення адекватного перекладу в галузі *поновні джерела енергії* є низка перешкод, які передусім стосуються до термінологічних аспектів. Через брак відповідних словників перекладачеві часто доводиться зіставляти еквіваленти різних мов або читати паралельні тексти, що нерідко призводить до помилок.

РОЗДІЛ II

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВІДТВОРЮВАННЯ ТЕРМІНІВ ГАЛУЗІ «ПОНОВНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Мовна норма та труднощі перекладу

Значення мовної норми в контексті перекладу та перекладового термінознавства є надзвичайно вагомим. Недарма одна із вимог до перекладу та термінів полягає в тому, що вони повинні відповідати нормам цільової мови. В іншому разі, наприклад, перекладений науково-технічний текст не зміг би виконати своєї основної функції: інформативної; неправильне відтворення тих чи інших аспектів призводить до непорозумінь та неправильних трактувань певних явищ дійсності.

Сьогодні перекладач, працюючи над текстом, натрапляє на низку труднощів, що пов'язані із мовною нормою. Варто згадати про те, що останню було спотворено певними позамовними чинниками: наслідки лінгвоциду, що його провадила радянська влада впродовж 30–80-тих років минулого століття, були руйнівними, адже було не лише вилучено питомі риси української лексики, словотвірних моделей, граматичних форм тощо та замінено їх кальками з російської мови, а й також перервано досягнуту в 20-тих роках цілісність літературної мови [35, с. 11]. М. Гінсбург, наприклад, зауважив, що *«вилучені й затавровані граматичні форми, синтаксичні конструкції та словотвірні моделі стали призабутими чи геть забутими, а накинута замість них – звичними. Зворотній процес повернення затаврованих форм, конструкцій і моделей до активного вжитку відбувається, на жаль, дуже важко, оскільки багато сучасних мовців сприймають їх як архаїчні або штучні»* [10, с. 8]. Здебільшого ці «звичні» форми не передають змісту певного поняття, а навпаки викривлюють його та є такими, що їх можна трактувати по-різному. Усе це абсолютно суперечить вимогам до термінів та термінів-відповідників.

Одна з проблем перекладу стосується до відтворювання роду запозичених із грецької мови слів на *-is*. Здебільшого їх відтворюють у чоловічому роді (*analysis* – *аналіз*), а в деяких випадках – у жіночому (*hypothesis* – *гіпотеза*). Усе

це свідчить про невпорядкованість принципів відтворювання таких лексем. М. Дорофеева та М. Сайко стверджують, що «терміни грецького походження на *-is* в українській мові повинні бути жіночого роду. Їхня маскулізація є вислідом політики радянської влади, спрямованої на суцільне уподібнення українських термінів до термінів російського гатунку» [11, с. 318]. Про те, що тенденція до маскулізації термінів на *-is* виникла внаслідок дії позамовних чинників свідчить щонайменше стаття М. Калиновича та Д. Дрінова з назвою «Ліквідувати націоналістичне шкідництво в радянській фізичній термінології», у якій вони критикують те, що згаданий вище тип лексем використовується в жіночому роді. Це, на їхню думку, віддаляє українську мову від російської [35, с. 242]. Вартим уваги є те, що в ілюстративному матеріалі натрапляємо на речення зі словами такого типу. Наприклад:

(1) *Acedogenese: Die vorher entstandenen Fett- und Karbonsäuren...*[40, с. 541].

(1a) *Ацедогенез: жирні та карбонові кислоти, утворені до цього...* [1, с. 547].

Лексему *Acedogenese* у реченні вище та інші, які трапляються в тексті ілюстративного матеріалу, а саме *Methanogenese* [40, с. 541], *Hydrolyse* [40, с. 541], послідовно відтворено в чоловічому роді: *ацидогенез, метаногенез* [1, с. 547] та *гідроліз* [1, с. 547]. Опираючись на бажану в галузі термінології тенденцію до послідовності та сказане вище, ми пропонуємо такі відповідники до згаданих термінів: *ацидогенеза, метаногенеза та гідроліза*.

Наступним проблемним аспектом є непослідовність у відтворюванні запозичених слів за допомогою транскодування. Так, наприклад, на сторінках ілюстративного матеріалу натрапляємо на такі речення:

(2) *In seinem Gehäuse rotieren auf der Längsachse angeordnete Metallspulen in einem starken Magnetfeld* [40, с. 556].

(2a) *В корпусі генератора в сильному магнітному полі обертаються розташовані на валу металеві котушки* [1, с. 562].

До слова *Magnet* та похідних від нього подано, отже, український еквівалент *магніт*. Проблему відтворення цієї лексеми було порушено ще 2008 року. Тоді учасники термінологічної конференції СловоСвіт звернулися до

Президії Національної академії наук України із проханням «усунути непослідовність та невизначеність написання термінів, пов'язаних із поняттям магнетизму», адже це «призводить до численних суперечностей і непослідовності в написанні нових термінів» [30]. Тоді було скасовано заборону радянської влади вживати терміна *магнет* та ухвалено рішення впродовж «можливо, кількох років» вважати правильним паралельне написання слів *магніт–магнет* для того, аби фахівці відчували перевагу від такого послідовного підходу до терміносистеми певної галузі [там само]. Аналіза ілюстративного матеріалу засвідчує, що згадана вище непослідовність і досі панує в різних текстах. Опираючись на сказане, ми пропонуємо такі відповідники: *магнет*, *магнетне поле* тощо. Також у перекладі підручника неодноразово натрапляємо на лексему *батарея*, яку було запозичено з німецької (*Batterie*) або французької (*batterie*) мови [2, с. 150] та відтворено за допомогою транскрибування. Наприклад:

(За) Метою закону є стимулювання попиту на **сонячні батареї** через великі виплати за подачу струму до загальної мережі... [1, с. 556].

Очевидним є те, що таке транскрибування не є нормативним, адже *-ie = -i*, проте *-ie ≠ -e*. Візьмімо також до уваги статтю із «Правописного словника» Г. Голоскевича, де зазначено, що слово *батарея* утворилося під російським впливом [8]; статтю із «Російсько-українського словника з інженерних технологій», де подано варіант *батерія* у різних словосполуках [7]. Звідси випливає: *Batterie = батерія*. У перекладі наявні ще такі непослідовно відтворені та невідповідні нормам української мови лексеми: *neutral* [40, с. 540] – *нейтральний* [1, с. 546] (пропонуємо – *невтральний*), *Аттоніак* [40, с. 541] – *амміак / аміак* [1, с. 547] (пропонуємо – *амоніак*).

У попередньому параграфі цієї роботи ми вже згадували про ненормативність активних дієприкметників на *-уч-ий*, *-юч-ий*. Проте варто також зазначити, що «українська мова не знає активних дієприкметників на *-чий*, *-(в)ший*, ані пасивних на *-мий* у тому творенні та тій функції, як їх уживає

сучасна українська літературна мова» [20, с. 18]. У досліджуваному перекладі проте натрапляємо на лексеми такого типу. Наприклад:

(4) *Lagerraum für vergorenes Substrat*. [40, с. 544].

(4а) Сховище для *перебродившого субстрату*. [1, с. 548].

Наступними яскравими прикладами є такі: *Desinfektionsmittel* – дезінфікуючий засіб; *Spülmittel* – миючий засіб; *korrosionsfest* – нержавіючий. Вони є не лише ненормативними, але і спотворюють зміст сказаного, не є еквівалентними. Для забезпечення адекватності перекладу варто зважати на лексико-семантичне багатство української мови та враховувати, яких значеннєвих відтінків надає певна морфема певному слову. До згаданих вище німецьких лексем ми пропонуємо такі відповідники: *Desinfektionsmittel* – засіб для дезінфекції [15]; *Spülmittel* – засіб для миття [36, с. 94], мийний засіб [15]; *korrosionsfest* – іржостійкий, стійкий до іржі, іржовідпорний, несхильний ржавіти, нержавійний [15]; *vergorenes Substrat* – вишумілий (бродити = тинятися, блукати) [29; 13].

Отже, унаслідок лінгвоциду, що його провадила радянська влада у ХХ столітті, в україномовному просторі панує негативна тенденція до непослідовного відтворювання та вживання певних лексичних одиниць та термінів. Проаналізувавши переклад ілюстративного матеріалу, ми виявили такі приклади, що стосуються до згаданої вище проблематики: непослідовне відтворювання роду запозичених із грецької мови слів на *-is*: (*Acidogenese* – ацидогенез (пропонуємо – ацидогенеза)); непослідовне відтворювання запозичених слів за допомогою транскодування (*Magnet* – магніт (пропонуємо – магнет)); вживання дієприкметників із ненормативними в контексті суфіксами на *-уч-ий, -юч-ий, -ви-ий*.

2.2. Запозичення та креативна функція перекладача

Через науковий та технічний поступ лексичний склад усіх мов постійно та безперервно поновлюється: з'являються нові об'єкти та предмети, які потребують зрозумілих назв. У цьому контексті вагомого значення набуває

праця перекладачів, які не лише допомагають долати мовні бар'єри на міжнародному рівні, але й заносять до рідної мови терміни-неологізми, а, отже, збагачують її термінологічний фонд. Перекладання новотворів є неабияким викликом. Запроваджуючи новий термін, перекладач, передусім, вирішує те, ресурси якої мови він використає: вихідної чи цільової. Сьогодні це питання є надзвичайно гострим: у різних фахових мовах є низка невдалих запозичень, які не відповідають вимогам до термінів: вони не є зрозумілими, вмотивованими, милозвучними, гнучкими тощо. М. Вакуленко зазначає, що «*варто враховувати надмір іншомовних слів у лексиконі української мови, у зв'язку з чим необхідно активізувати вживання питомих одиниць, мінімізувавши кількість невиправданих запозичень*» [3, с. 83]. У цьому контексті великого значення набуває креативна функція перекладача.

Яскравим прикладом, що демонструє недоречність прямого запозичення, є запропоновані в досліджуваному перекладі відповідники до термінів *Stallregelung* та *Pitschregelung* – *Stall-регулювання* та *Pitch-регулювання* відповідно. Аби краще висвітлити значення німецьких термінів, що своєю чергою є безпосередніми запозиченнями з англійської мови, подамо уривок із німецького оригіналу та його запропонований переклад:

(5) *Die Regelung der Rotorzahlen erfolgt entweder über der so genannten **Stallregelung** (Strömungsabriss) oder über eine Veränderung des Anstellwinkels des Rotorprofils, der **Pitschregelung** (pitch: englisch neigen). Die **Stallregelung** (english stall: Abrutschen) hat keinen Blattverstellmechanismus* [40, с. 556].

(5a) *Регулювання кількості обертів ротора відбувається або за допомогою так званого **Stall-регулювання** (зрив потоку), або через зміну кута нахилу лопатей ротора, **Pitsch-регулювання** (з англійського „pitch“ – нахилити). **Stall-регулювання** (з англійського „stall“ – ковзання) не має механізмів зміни кута лопаті* [1, с. 562].

Звернімо увагу на конструкцію німецького речення: *Regelung* (підмет) *erfolgt* (присудок) *über ... Stallregelung* (непрямий додаток). Подібну конструкцію маємо в перекладі: *регулювання* (підмет) *відбувається* (присудок)

за допомогою ... *Stall-регулювання* (непрямий додаток). Наведені приклади свідчать про те, що оригінал не завжди можна вважати ідеальним. Отже, в оригіналі йдеться про те, що кількість обертів вертяка (ротора) регулюють або *Stallregelung* (така система кріплення крил до вертяка, за якої виникає розрив потоку повітря (*Strömungsabriss*), адже вона не має механізмів зміни їхнього кута), або *Pitschregelung* (така система кріплення крил до вертяка, що передбачає зміну кута їхнього нахилу). Аби уможливити забезпечення фахової комунікації завдяки перекладу, необхідно витворити зрозумілі цільовій аудиторії терміносполуки. Саме тому ми пропонуємо такі відповідники: *Stallregelung* – незмінний профіль (крил вітряка); *Pitschregelung* – кутозмінний профіль (крил вітряка).

Подібним принципом відтворювання авторський колектив перекладачів підручника послуговувався й тоді, коли опрацьовував словосполуку *Master-Slave-Prinzip*:

(6) *Das Master-Slave-Prinzip: Bei geringer Sonneneinstrahlung arbeitet nur das Master-Gerät* [40, с. 552].

(6а) *Принцип Master-Slave (ведучий-ведомий): при низькій інтенсивності сонячного випромінювання працює тільки ведучий прилад* [1, с. 558].

Відразу зауважимо, що в жодному використуваному нами словнику не зафіксовано лексеми *ведомий*. Проте в багатьох джерелах можна натрапити на російського відповідника до англійської словосполуки *master-slave: ведущий-ведомый* (кількість збігів у пошуковій системі *Google* – 88 800; дата звернення – 31.01.2021). На основі цього можна стверджувати про те, що надане в дужках пояснення є прямим запозиченням із російської мови. Використання цього запозичення, як і словосполуки *принцип Master-Slave*, не є виправданим: є варіантні відповідники, що складаються з питомих українських слів та які наявні в англійсько-українських словниках: *принцип керівний-керований* або *головний-підлеглий* [28].

Наступним прикладом запозичення є запропонований у підручнику відповідник до німецького терміна *Wechselrichter*:

(7) *Wechselrichter wandeln Gleichstrom in Wechselstrom, so dass der Strom ins Stromnetz eingespeist werden kann* [40, с. 552].

(7a) *Інвертор перетворює постійний струм у змінний, щоб його можна було подати до загальної електричної мережі* [1, с. 558].

У межах текстів запропоновано два відповідники: *інвертор та перетворювач* [40, с. 559]. Безперечно, що жоден із них не суперечить вимогам до термінів, але, як згадано вище, варіативність останніх у мові науки та техніки не є бажаною. Також перекладознавці мають одноставну думку щодо прямих запозичень: до них варто вдаватися лише тоді, коли бракує внутрішніх ресурсів цільової мови. Звідси випливає, що *Wechselrichter* – *перетворювач* [32].

Відомо, що найбільші труднощі під час перекладання виникають тоді, коли у вихідному тексті трапляється рідковживане слово. Так, на одній зі сторінок ілюстративного матеріалу натрапляємо на терміна *Windnachführungseinrichtung* (кількість збігів у пошуковій системі *Google* – 291; дата звернення – 31.01.2021):

(8) *Windnachführungseinrichtung* – *Sie sorgt dafür, dass die Gondel mit dem Rotor immer richtig in den Wind gedreht wird* [40, с. 557].

(8a) *Пристрій для наведення вітру. Цей пристрій забезпечує правильний поворот гондоли з ротором в напрямок вітру* [1, с. 563].

Отже, запропонований варіант у підручнику українською мовою – *пристрій для наведення вітру* (кількість збігів у пошуковій системі *Google* – 0). Тобто вказаний щойно еквівалент позначає певний пристрій, що «*наводить вітер*». Проте контекст засвідчує протилежне. У статті англійсько-німецького онлайн-словника *Linguee* слова *Windnachführungseinrichtung* та *wind-tracking device* – еквіваленти [23]. В обох випадках ідеться про пристрій, що щось відстежує. В «*Англійсько-українсько-англійському словнику наукової мови*» (О. Кочерга, Є. Мейнарович, 2010) знаходимо прямого відповідника словосполучі *tracking device*: відстежувач [19]. Ми своєю чергою пропонуємо

еквівалента до слова *Windnachführungseinrichtung*, що є авторським новотвором: *вітровідстежувач*.

На наступних сторінках перекладу натрапляємо також на такі терміни та їхні відповідники (у дужках – наш варіант): *Rotor* [40, с. 556] – *потоп* [1, с. 562] (ще *вертяк* [32]); *Rotorblatt* [40, с. 556] – *поторна лопать* [1, с. 562] (лише *крило* [32] *вертяка* / *потора*); *Generator* [40, с. 556] – *генератор* [1, с. 562] (ще *вигворювач* [32]); *Antrieb* [40, с. 556] – *привід* [1, с. 562] (лише *урухомник* [32] / *повідня* [32; 38] / *погін* [32]); *Umwelt* [40, с. 540] – *навколишнє середовище* [1, с. 546] (лише *довкілля* [15]); *Hohlturm* [40, с. 557] – *пустотіла щогла* [1, с. 563] (лише *порожниста щогла* [19]).

Отже, можна дійти висновку, що перекладач, опрацьовуючи тексти, не лише забезпечує комунікацію між фахівцями, але й виконує креативну функцію: він заносить до своєї рідної мови нові терміни та терміносполуки. Дуже важливо, або останні відповідали тим вимогам, які до них висувують мово- та перекладознавці. В ілюстративному матеріалі ми натрапили саме на ті приклади, що засвідчують недоречність прямого запозичення як способу перекладання та запропонували відповідники, які, на нашу думку, відповідають вимогам до термінів: *Stallregelung* – *незмінний профіль (крил вітряка)*; *Windnachführungseinrichtung* – *вітровідстежувач* тощо.

2.3. Забезпечення та збереження еквівалентності відповідників

Правильні терміни-відповідники в перекладі, що точно передають зміст певного поняття та не викликають суперечностей, забезпечують якісну фахову комунікацію, у чому й полягає одне з основних завдань перекладового термінознавства. Проте для того, аби віднайти еквівалента, перекладач має вирішити низку непростих завдань, а ризик передати неправильно зміст оригіналу завжди великий.

В оригіналі ілюстративного матеріалу є два терміни: *Nabe* та *Nabenhöhe*. Запропоновані в перекладі відповідники: *вісь* та *висота щогл*. З огляду на те,

що спільнокореневі німецькі слова в перекладі відтворено різними словами, ми вважаємо, що потрібно проаналізувати ці терміни та контекст, де їх вживають:

(9) *Eine Windkraftanlage besteht aus einem Rotor mit Nabe und Rotorblättern, einer Maschinengondel, die den Generator und häufig ein Getriebe beherbergt* [40, с. 556].

(9a) *Вітроелектрична установка складається з ротора з віссю і лопатями, мотогондולי, в якій знаходиться генератор, і, як правило, редуктор* [1, с. 562].

Слово *Nabe* позначає, отже, складника обертової частини вітряка – ротора. У підручнику «*Основи вітроенергетики*» знаходимо такий уривок: «*Ротор складається з трьох лопатей, маточини, підшипникового вузла і обтічника*» [25, с. 164]. Слово *маточина* – еквівалент до німецького слова *Nabe* [32]. Також в онлайн-словнику *Duden* подано таке визначення слова *Nabe*, на основі якого можна стверджувати, що *вісь* (нім. *Achse*) проходить через маточину [42], тобто остання має отвір для насадження на першу. Ротор, отже, має такі складові частини як *Nabe* (маточина) та *Achse* (вісь), які є різними предметами та назви яких не є взаємозамінними. В оригіналі йшлося саме про *маточину*. Зауважмо також, що запропонованим перекладом терміна *Nabenhöhe* [40, с. 557] є словосполучення *висота щогли* [1, с. 563]. Проте з огляду на сказане вище в оригіналі йдеться не про висоту щогли (нім. *Turm*), а про висоту розташування маточини. Тому *Nabenhöhe* = *висота розташування маточини*.

Терміна *niedrige Alkohole* у досліджуваному перекладі відтворили словосполученням *нижчий алкоголь*:

(10) *Bei diesem Vorgang, wissenschaftlich als Acidogenese bezeichnet, werden die einfachen Grundbausteine zu niedrigen Fett-/Karbonsäuren (z. B. Essigsäure, Milchsäure, Buttersäure, Propionsäure) und in niedrige Alkohole (z. B. Ethanol) umgewandelt.* [40, с. 541].

(10a) *Процес (наукова назва – ацидогенез) перетворення простих основних елементів на нижчі жирні та карбонові кислоти (наприклад, оцтову, молочну, масляну, пропіонову) та на нижчий алкоголь (наприклад, етанол).* [1, с. 547].

Поданий у дужках до цих понять приклад *Ethanol* / *етанол* засвідчує те, що в тексті йдеться про одноатомні спирти [31, с. 173]. Інколи слово алкоголь є «узагальненою назвою одноатомних спиртів» [5], але більш вживаною є термінологічна сполука *нижчі спирти*. Тому *niedrige Alkohole* – це *нижчі спирти*. З огляду на сказане вище, можна стверджувати про наявність у тексті «фальшивого друга перекладача», слова *Alkohole*.

На одній з сторінок ілюстративного матеріалу є такий уривок:

(11) *Die Zündtemperatur von Biogas beträgt 700 °C* [40, с. 541].

(11a) *Температура займання біогазу складає 700 °C* [1, с. 547].

Варто зазначити, що в німецькій мові є три терміни, що позначають різні фізичні поняття: *Flammpunkt*, *Brennpunkt* та *Zündpunkt* (також *Zündtemperatur*, *Selbstentzündungstemperatur* тощо) [47]. Те ж саме можна простежити в українській мові: *температура спалаху*, *температура займання* та *температура самозаймання* [27] є еквівалентами до перерахованих німецьких термінів. У тексті йдеться, отже, про *температуру самозаймання*. Одразу в наступному реченні тексту натрапляємо на терміна *Heizwert*, його переклад – *показник тепловіддачі*:

(12) *Sein Heizwert hängt vom Methan-Gehalt ab.* [40, с. 542].

(12a) *Показник тепловіддачі залежить від вмісту метану.* [1, с. 547].

Зауважмо, що в німецькій мові є два терміни: *Wärmeabgabe* (укр. *тепловіддавання*, *віддавання тепла* [32]) та *Heizwert* (укр. *показник теплотворності*, *теплова вартість*, *теплотворність* [32]). Вони позначають різні фізичні поняття, а, отже, дуже важливо розрізняти їх та перекладати відповідними еквівалентами. Ми пропонуємо такий варіант перекладу цього терміна: *теплотвірність*.

Інколи перекладачі, відтворюючи терміна, упускають його уточнювальні елементи та перекладають гіперонімом. У деяких випадках це може призвести до неправильного розуміння змісту. Наприклад:

(13) *Die Produktion von Biogas setzt organische Masse als Ausgangsmaterial voraus. Diese kann in Form von **Grünpflanzen**, Silagen, Getreide, Gülle oder Mist vorliegen* [40, с. 540].

(13a) *Виробництво біогазу передбачає використання в якості вихідного матеріалу органічної маси у вигляді **рослин**, сінажу, зерна, гноївки або гною.* [1, с. 546].

Отже, запропонований в ілюстративному матеріалі переклад терміна *Grünpflanze* – *рослина*. Ідеться проте про *неквіткові* або *зелені рослини*.

Часом у тексті трапляються спільнокореневі терміни, які проте позначають різні поняття. Яскравим прикладом таких термінів є лексеми *Silomais* [40, с. 541] та *Maissilage* [40, с. 541]. В онлайн-словнику *Duden* знаходимо таке визначення: *Silomais – zur Silierung vorgesehener Mais* [42]. Отже, *Silomais* – *кукурудза призначена для силосування (наш переклад)*. В іншому джерелі знаходимо таке трактування: *Die Maissilage ist eine Silage aus der ganzen Maispflanze* [44]. Отже, *Maissilage* – *це силос, виготовлений із кукурудзяної рослини (наш переклад)*. В ілюстративному матеріалі запропоновано: *Silomais – силос кукурудзи* [1, с. 547], *Maissilage – кукурудзяний силос* [1, с. 547]. Варто зауважити, що силос кукурудзи це, іншими словами, кукурудзяний силос. Отже, у перекладі підручника не забезпечено еквівалентності відповідників. Пропонуємо: *Maissilage – кукурудзяний силос; Silomais – силосна кукурудза / кукурудза для силосування*.

Отже, забезпечення та збереження еквівалентності відповідників є надзвичайно важливим та складним завданням, яке повинен виконувати перекладач. Неправильно відтворена лексема призводить до неадекватності перекладу та до непорозумінь між фахівцями. У досліджуваному перекладі підручника виявлено такі неправильно відтворені терміни, як, наприклад, *Nabenhöhe – висота щогли (пропонуємо – висота розташування маточини)*, *niedrige Alkohole – нижчий алкоголь (пропонуємо – нижчі спирти)* тощо.

ВИСНОВКИ

Отже, можна дійти висновків, що:

1. Термінознавство виникло наприкінці ХХ століття на точці перетину багатьох наук. У його межах виникла низка незалежних напрямів досліджень. Відносно молодим та ще не поширеним в Україні є перекладове термінознавство, завданням якого є зіставлення різномовних терміносистем та віднайдення еквівалентів у них.

2. На шляху до забезпечення адекватного перекладу перекладачеві трапляється низка труднощів, які виникають на лексичному, морфологічному та синтаксичному рівнях тексту. Для того, аби їх подолати, перекладач мусить вдаватися до різних трансформацій та водночас знати межі їхнього застосування.

3. Незначна кількість німецько-українських словників, що охоплювали б принаймні частково терміносистему галузі *поновних джерел енергії*, низка термінів-дублетів у межах досліджуваної терміносистеми, а також її невнормованість є тими специфічними труднощами, на які натрапляє перекладач під час роботи над текстом. Позитивним аспектом є наявність державних стандартів, що покликані внормувати терміносистеми цієї галузі.

4. Непослідовне відтворювання та вживання термінів певного типу в україномовному просторі є наслідком лінгвциду, що його провадила радянська влада впродовж ХХ століття. Безперечно, що це явище є абсолютно негативним, оскільки через нього перекладачі не завжди здатні забезпечити адекватний переклад, який, до того ж, фахівці можуть розуміти та тлумачити по-різному. Усе це унеможлиблює втілення основного завдання перекладового термінознавства – забезпечення ефективної міжкультурної фахової комунікації. Віддавна порушуваними та досі невирішеними є такі аспекти: непослідовне відтворювання роду запозичених із грецької мови слів на *-is*; непослідовне відтворювання запозичених слів за допомогою транскодування; вживання дієприкметників із ненормативними в контексті суфіксами на *-уч-ий, -юч-ий, -ви-ий*.

5. Креативна функція перекладача набуває щораз більшого значення, особливо тоді, коли зважати на велику кількість прямих запозичень у лексиконі української мови, які не завжди є доречними та в деяких випадках не відповідають вимогам до термінів. Перекладач, відтворюючи, наприклад, термін-неологізм, передусім повинен намагатися використати внутрішні ресурси рідної мови: лексеми, що створені за допомогою можливостей іншої мови, не завжди є зрозумілими для фахівців. В ілюстративному матеріалі є низка термінів, що засвідчують сказане вище. Одним із яскравих негативних прикладів є запропонований переклад терміна *Stallregelung* – *Stall-регулювання*. Автор цієї розвідки здійснив спробу надати власні відповідники-новотвори та відповідники, що взяті зі словників та лексикографічних джерел.

6. Однією зі значних вимог до якісного перекладу є забезпечення еквівалентності термінів-відповідників. Це завдання є надзвичайно складним, адже перекладач повинен максимально осягнути зміст сказаного та відтворити це за допомогою ресурсів рідної мови. Інакше неадекватність перекладу призводить до непорозумінь між фахівцями та користувачами перекладу, що перешкоджає ефективному обміну інформацією. Каменем спотикання в багатьох випадках є фальшиві друзі перекладачів. В ілюстративному матеріалі, наприклад, було виявлено неадекватний переклад терміна *niedrige Alkohole*. Запропонований відповідник – *нижчий алкоголь*, ідеться однак про *нижчі спирти*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрна економіка. Фермер: базовий рівень : підручник і робоча книга для професійно-освітніх закладів у двох томах (авт. пер. О. Іваненко, А. Назаренко та ін.). Київ : ПП «ІНТАС», 2013. Т.1. 615 с.
2. Болдирєв Р. В., Коломієць В.Т., Критенко А. П. Етимологічний словник української мови. У 7-ми т. Н-П / Укл. Київ : Наукова думка, 2003. 656 с.
3. Вакуленко М. О. Українська термінологія: комплексний лінгвістичний аналіз : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 361 с.
4. Васенко Л. А., В. В. Дубічинський, О. М. Кримець. Фахова українська мова: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 272 с.
5. Великий тлумачний словник української мови. URL : <https://slovnuk.me/dict/vts/%D0%B0%D0%BB%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D1%8C> (дата звернення: 01.02.2021).
6. Войналович О., Моргунюк В. Російсько-український словник наукової і технічної мови (термінологія процесових понять). К : Вирій, 1997. 256 с.
7. Ганіткевич М., Кінаш Б. Російсько-український словник з інженерних технологій. Львів : Ліга-Прес, 2005. 1024 с.
8. Голоскевич Г. Правописний словник = Ukrainian language dictionary : близько 40,000 слів. New York : Книгоспілка, 1962. 451 с.
9. Горпинич В. О. Морфологія української мови : навч. підруч. Київ : Академія, 2004. 337 с.
10. Гінсбург М. Особливості української мови щодо подавання процесових понять у фахових текстах. *Language: Codification Competence Communication*. 2019. № 1. С. 7–24.
11. Дорофеєва М. С., Сайко М. А. Категорія роду німецьких та українських медичних термінів крізь призму перекладового термінознавства. *Науковий журнал «Мова і культура»*. Київ, 2020. № 22. С. 314–319.
12. Іващенко В. Л., Яценко Н. О. Українське перекладне термінознавство на тлі слов'янського досвіду. *Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія*. Чернівці, 2014. № 692–693. С. 39–44.

13. Ізюмов О. Російсько-український словник. К. : Книгоспілка, 1926. 656 с.
14. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
15. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. 3-тє вид., доповн. і випр. Львів : БаК, 2016. 608 с.
16. Каталог НД України online. URL : <http://csm.kiev.ua/nd/nd.php?b=1> (дата звернення: 13. 01. 2021).
17. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько-український напрям). К : Київський університет, 2008. 543 с.
18. Ключник О., Грицик Г. Труднощі науково-технічного перекладу. Київ : Наукова конференція, 2013. С. 1–7.
19. Кочерга О., Мейнарович Є. Англійсько-українсько-англійський словник наукової мови. Вінниця : Нова Книга, 2010. 1390 с.
20. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. 5-тє вид. Торонто : Нові дні, 1960. 199 с.
21. Ментинська І., Наконечна Г. Віддієслівні прикметники в комп'ютерній термінології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології*. Львів, 2017. № 869. С. 68–71.
22. Міщенко А. Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу (на прикладі німецькомовної фахової комунікації): монографія. Вінниця : Нова Книга, 2013. 447 с.
23. Онлайн-словник Linguee. URL : <https://www.linguee.de/> (дата звернення: 29. 01. 2021).
24. Петренко О. Особливості перекладу тексту науково-технічного стилю. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2015. №4. С. 298–303.
25. Півняк Г., Шкрабець Ф., Нойбергер Н., Ципленков Д. Основи вітроенергетики : підручник. Дніпро : НГУ, 2015. 335 с.

26. Подкур А. Renewable energy. Як це буде українською? URL : <https://blog.correctarium.com/> (дата звернення: 13. 01. 2021).
27. Показники пожежо- та вибухонебезпечності речовин і матеріалів. URL : https://stud.com.ua/32720/bzhd/pokazniki_pozhezho_vibuhonebezpechnosti_rechovin_materialiv (дата звернення: 29. 01. 2021).
28. Рицар Б., Сніцарук Л., Мисак Р. Українсько-англійський словник з радіоелектроніки. Львів : ТК СНТТ, 2015. 1008 с.
29. Російсько-український словник в 3-х томах. А – П / голов. ред. акад. А. Кримський. Електр. версію підгот. О. Телемко. К. : Вид. «К.І.С.», 2007. 2050 с.
30. Російсько-українські словники. URL : <https://r2u.org.ua/node/125> (дата звернення: 29. 01. 2021).
31. Савчин М. Хімія : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2017. 256 с.
32. Савчук М. Німецько-український електротехнічний словник. Мюнхен : Укр. тех-господар. інститут, 1981. 644 с.
33. Сайко М. А. Стандартизація медичної термінології крізь призму перекладового термінознавства. *Innovation in science: modern challenges*. The 3rd international scientific and practical conference, Munich, May 25–26, 2020. Munich, 2020. P. 234–237.
34. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970 – 1980). URL : <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 13.01.2021).
35. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду : док. і матеріали / за ред. Л. Масенко. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 399 с.
36. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 332 с.
37. Шевельов Ю. Нарис сучасної української літературної мови та інші лінгвістичні студії (1947–1953 рр.). Київ : Темпора, 2012. 664 с.
38. Шелудько І., Садовський Т. Російсько-український словник технічної термінології. К : Вид. Інститут. укр. наук. мови Укр. акад. наук, 1928. 588 с.

39. Яценко Н. О. Перекладне термінознавство в Україні кінця XX – початку XXI ст. *Науково-теоретичний журнал Інституту української мови НАН України «Українська мова»*. Київ, 2012. № 3. С. 94–110.
40. Agrarwirtschaft – Grundstufe Landwirt. Lehr- und Arbeitsbuch für berufsbildende Schulen in 2 Bänden. Bd. 1. München : BLV Buchverlag GmbH, 2007. 630 S.
41. Bühler H. Translation(wissenschaft) und Terminologie(wissenschaft) im akademischen Fächerkanon. Versuch einer Klärung. *Fluctuat nec mergitur. Translation und Gesellschaft : Forum Translationswissenschaft*. 2005. B. 4. S. 72–85.
42. Duden: Das Onlinewörterbuch. URL: <https://www.duden.de/woerterbuch> (дата звернення: 05.01.2021).
43. Kaltschmitt M., Streicher W., Wiese A. Erneuerbare Energien. Systemtechnik, Wirtschaftlichkeit, Umweltaspekte. Berlin : Heidelberg, 2006. 931 S.
44. Maissilage. URL : <https://de.wikipedia.org/wiki/Maissilage> (дата звернення: 01.02.2021).
45. Neue Professur am Zentrum für Translationswissenschaft. URL: <https://news.univie.ac.at/presse/aktuelle-pressemeldungen/detailansicht/artikel/neue-professur-am-zentrum-fuer-translationswissenschaft/> (дата звернення: 01. 01. 2021).
46. Venturelli P. Terminologiepolitik der Europäischen Union: Grundzüge und Problematik: Masterarbeit zur Erlangung des Magistergrades / Universität Innsbruck. Innsbruck, 2016. 136 S.
47. Was ist der Unterschied zwischen Flammpunkt, Brennpunkt und Zündpunkt? URL : <https://www.kolb-ct.com/de/service/faq-gut-zu-wissen/flamm-brenn-und-zuendpunkt> (дата звернення: 01. 01. 2021).
48. Wilss W. Kognition und Übersetzen. Zu Theorie und Praxis der menschlichen und maschinellen Übersetzung. Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1988. 307 S.
49. Wissen: Es gibt keine erneuerbaren Energien. URL : <https://www.stromtip.de/rubrik2/19887/Wissen-Es-gibt-keine-erneuerbaren-Energien.html?erx1=3> (дата звернення: 16. 01. 2021).

АНОТАЦІЯ

Роботу присвячено проблематиці відтворювання та стандартування терміносистеми галузі *поновні джерела енергії* в контексті перекладового термінознавства. У ній описано ґрунтовні засади цієї науки, загальні труднощі перекладання науково-технічних текстів та специфічну проблематику перекладання текстів галузі *поновні джерела енергії*. Переклад термінів проаналізовано з погляду мовної норми, важливості креативної функції перекладача та еквівалентності.

Актуальність дослідження зумовлена важливістю забезпечення адекватного перекладу терміносистеми галузі *поновні джерела енергії*, оскільки користування поновною енергією є неухильним майбутнім усього людства.

Мета дослідження: унормування та стандартування термінів галузі *поновні джерела енергії* в контексті перекладового термінознавства.

Поставлена мета передбачає виконання таких завдань:

1. Проаналізувати сучасний стан термінологічних досліджень у річищі перекладознавства;
2. Визначити загальні перешкоди, що виникають під час перекладання на мікрорівні науково-технічних текстів;
3. Описати специфічну проблематику перекладання термінів у галузі *поновні джерела енергії*;
4. Описати проблемні аспекти відтворювання термінів із погляду мовної норми;
5. Проаналізувати вагомість креативної функції перекладача та окреслити стратегії відтворювання термінів за допомогою внутрішніх ресурсів рідної мови;
6. Опіраючись на ілюстративний матеріал, окреслити стратегії для забезпечення адекватності перекладу термінів галузі *поновні джерела енергії*.

Методи дослідження: етимологічна, описово-аналітична, порівняльно-зіставна метода; метода лінгвістичного спостереження та узагальнення; комплексна перекладознавча, контрастивна та контекстуальна аналіза.